

Snellman och presidentvalet

Under de senaste dagarna har offentligheten dominerats av två teman – 200-årsminnet av J.V. Snellmans födelse och det i morgon stundande presidentvalet. Som historiker har jag uppenbara svårigheter att hålla dem isär. Det beror säkert på att jag i likhet med hela min yrkeskår lider av ett kroniskt behov av att göra tidsresor. Nu är en lättsam ingress till det förflutna.

Som alla skolbarn och laglydiga medborgare vet är dagens nationella Finland resultatet av knappt 200 års ihärdigt kulturarbete. Snellmans roll i detta medvetna konstruerande av en finsk nationalanda kan svårligen överskattas. Men vad skulle han ha tänkt och därefter ampert uttryckt i skrift om han fått bevittna MTV:s spektakulärt iscensatta valdebatt på Kansallisteatteri senaste onsdag?

Det är klart att Snellman skulle ha varit mycket nöjd över att debatten gick på finska. Enligt honom formades ett folk till en nation först då hela dess samhällselit tänkte och talade samma språk som ”massan af folket”. Allra tydligast formulerade han denna devis om ”en nation – ett språk” i en utdragen pressdebatt 1859 med August Schauman, som några år senare skulle grunda *Hufvudstadsbladet*.

Schauman ifrågasatte Snellmans tes om att det var omöjligt att skapa en nationalanda på två språk. Enligt den liberalt argumenterande Schauman var det fullkomligt möjligt och också eftertraktansvärt att svenskan förblev ett levande språk i den nationella offentligheten. Finskan skulle naturligtvis bli landets ledande bildningsspråk. Men varför skulle detta kräva att man förträngde sitt svenska arv?

En viktig manifestation över att detta inte heller blev fallet fick vi för en dryg vecka sedan när alla presidentkandidater deltog i en nyanserad TV-debatt på svenska. I synnerhet som två av dessa kandidater talade svenska som modersmål och den offentliga svenskhetens främste kritiker, kandidat Timo Soini, uttryckte sig på en utmärkt och välklingande svenska.

Henrik Lax svarade snabbt och spontant ”Suomi suurella S:llä” när han i MTV-debatten tvingades prioritera mellan det finska och svenska. Därmed uttryckte han precis vad det stora flertalet av finlandssvenskarna känner. Det råder ingen motsättning mellan att vara en sann patriot och finlandssvensk. Det ultimata beviset på detta erhöles naturligtvis under andra världskriget.

Ett klassiskt tema i valdebatten har varit Finlands utrikespolitiska balansgång mellan Ryssland och det övriga Europa. Under Snellmans tid befarade man att Finland skulle uppslukas av Ryssland och hans recept mot en dylik integration var uttryckligen en språkligt enad nation. Lagar och institutioner var mycket lättare att slopa än en nationalanda, som han definierade som ”patriotismen och nationaliteten i förening”.

Frågan är om Snellman skulle ha hållit lika hårt på denna nationella enspråkighet i dagens EU. Han var en av sin tids största kännare av europeisk kultur och kunde mycket väl ha välkomnat anslutningen till unionen, vars programmatiska mångspråkighet har visat sig vara ett utmärkt skydd mot en språklig och kulturell likriktning.

Henrik Meinander, *Hufvudstadsbladet* (HBL) 14.1.2006